

SAMEN GORINCHEM MOOIER MAKEN

Programma- en actieplan

Invoering Omgevingswet 2022-2029

1 INTRODUCTIE EN DOELSTELLING

In zowel 2020 als in 2021 is de gemeente Gorinchem hard aan de slag gegaan met de voorbereiding op inwerkingtreding van de Omgevingswet. Dat de datum waarop dat plaatsvindt meermaals is verschoven heeft dat zo nu en dan tot een uitdaging gemaakt. Er wordt nu landelijk afgekoerst op 1 oktober 2022 of 1 januari 2023 als datum voor inwerkingtreding van de Wet. Hierover wordt in de komende maanden meer duidelijkheid verwacht vanuit het ministerie, gevolgd door een debat in beide Kamers en een besluit. Een aantal van de noodzakelijke acties voor invoering is al afgerond, maar er staat ons ook nog een aantal taken en besluitvormingsmomenten te wachten. Daaraan is en wordt door de organisatie gewerkt. Het eerder in 2020 vastgestelde programma- en actieplan verdient een herziening, die rekening houdt met de veranderde situatie en de huidige stand van zaken binnen het programma van invoering van de Wet in de gemeente Gorinchem.

We brengen u op de hoogte van de afgeronde acties en de acties die de organisatie nog te wachten staan tot en ná 1 oktober 2022 of 1 januari 2023. We doen dit door zo veel mogelijk uit te gaan van de samenhang van elementen en koppelen het instrumentarium van de Omgevingswet aan de bredere organisatieontwikkeling.

Verbeterdoelen Omgevingswet

De Omgevingswet is een van de grootste wettelijke veranderingen in Nederland. De historisch gegroeide veelheid van wetten, regels en afspraken voor de fysieke leefomgeving wordt geïntegreerd in één nieuw stelsel. De wet zet de gebruiker centraal en beoogt meer flexibiliteit te bieden.

Samengevat gaat het om de volgende vier verbeterdoelen van de nieuwe wet:

- Inzichtelijkheid, voorspelbaarheid en gebruikersgemak;
- Versnellen en verbeteren besluitvorming;
- Samenhangende benadering beleid, besluitvorming en regelgeving;
- Bestuurlijke afwegingsruimte.

Impact van de Omgevingswet

De principes van de Omgevingswet staan, ondanks het uitstel, overeind. Het richt zich, in lijn met bovenstaande verbeterdoelen, voor een groot deel op cultuur, houding en werkwijze en voor een ander deel op juridisch-planologische instrumenten. Daarmee sluit de Omgevingswet aan bij het ontwikkelingsproces dat we als gemeente al hebben ingezet, als gevolg van de veranderende samenleving. Onze ambitie is dat wij in Gorinchem de kansen die de wet biedt voor zowel initiatiefnemers, belanghebbenden alsook voor de gemeente zoveel mogelijk willen benutten. We beschouwen dit als een samenspel.

Planning van de invoering

De invoering van de Omgevingswet is een meerjarig proces. Vanuit de wetgever zijn er drie harde deadlines voor de gemeente:

- 1-10-2022 of 1-1-2023: Inwerkingtreding Omgevingswet en Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO);
- 31-12-2024: Verplichting Omgevingsvisie;
- 31-12-2029: Verplichting Omgevingsplan.

Wat vooraf ging

Vanaf 2017 tot nu is gewerkt aan bewustwording en kennisontwikkeling met betrekking tot de Omgevingswet. Daarnaast is een nieuw VTH-systeem in gebruik genomen wat geschikt is voor de Omgevingswet en aangesloten kan worden op het DSO. Aansluiting op het DSO is lokaal ingericht, er wordt geoefend met vergunningsprocessen en medewerkers zijn deels getraind om om te gaan met wat de Omgevingswet van hen vraagt. De omgevingsvisie wordt in het eerste halfjaar van 2022 verwacht en het verplichte gemeentelijke participatiebeleid is vastgesteld. Ook in meer juridisch-technische zin zijn er een aantal stappen gezet. Zo zijn er diverse verordeningen aangepast en wordt er stapsgewijs toegewerkt naar het tijdelijke omgevingsplan, dat de komende jaren van kracht is. De invoering van de omgevingswet is hierbij zowel lokaal als regionaal benaderd. Waar mogelijk is samenwerking gezocht. De raad is tussentijds op een aantal momenten geïnformeerd over de inhoud van de wet en de vorderingen binnen het programma.

Verderop in dit herziene plan vindt u een schema, waarin puntsgewijs vermeld staat wat de status is van de diverse acties.

De volgende stap: “Vernieuwend werken”

In het oorspronkelijke Programma- en actieplan is gekozen voor een invoeringsstrategie, waarbij raad en college al lerend en in interactie met de stad, stap voor stap de Omgevingswet gaan invoeren. Immers, een blauwdruk leent zich niet voor een proces, dat nauwelijks aan de voorkant in zijn geheel is te overzien. De invoering van de wet loopt door tot 31 december 2029. Het stelsel wordt iteratief op maat gemaakt voor Gorinchem. Dit geldt voor elk afzonderlijk instrument. Het geldt ook voor de wijze waarop we de instrumenten op elkaar aansluiten tot een samenhangend geheel. Deze omvangrijke operatie raakt alle bestaande instrumenten, regels, werkprocessen en gemeentelijke dienstverlening (bijvoorbeeld bestemmingsplannen, beleidsnota's, structuurvisies, verordeningen, toetsing en handhaving, ondersteunende informatievoorziening). Het betreft bij elkaar een paar honderd documenten en instrumenten en vele werkprocessen. De inzet is om waar mogelijk met het nieuwe wettelijke instrumentarium en in de geest van de Omgevingswet te gaan werken. In principe is dit geen extra werk, maar anders werken. Oftewel: vernieuwend werken. Opbouwen van instrumentarium, naar binnenhalen van bruikbare externe voorbeelden, verbeteren werkprocessen en ontwikkelen van houding en gedrag verbinden we direct met elkaar. Elke keer als we een nieuwe opgave gaan oppakken, participatie gaan vormgeven, gaan samenwerken, initiatieven faciliteren, nieuwe instrumenten inzetten, krijgen we meer inzichten en komen nieuwe mogelijkheden in bereik. Stap voor stap leren we en bouwen we het gewenste stelsel op.

Figuur: Principeweergave van het (leer)proces

Ambitie en doelstelling

De ambitie blijft dat Gorinchem de jaren tot en met 2029 optimaal benut om de mogelijkheden van de wet voor de stad te implementeren. Het is een omvattend proces. Dit laat zich niet rechtlijnig uittekenen. We noemden het eerder een ontdekkingsreis voor en door de stad van raad, college, organisatie, inwoners en partners. Die reis werd, met het meermaals bijstellen van de datum van inwerkingtreding, soms bemoeilijkt. De uiteindelijke ambitie is daarbij altijd een vernieuwde en op maat gemaakte aanpak en instrumentarium (o.a. omgevingsvisie, programma's, omgevingsplan, omgevingsvergunning) voor het fysieke domein en verbeterde dienstverlening aan de stad gebleven. Door de mogelijkheden van de wet meer en meer te benutten, maken we Gorinchem samen steeds mooier!

We zetten met de Omgevingswet actief in op het realiseren van de volgende doelen:

- Doel 1: De samenwerking met partners in het fysieke domein beter vorm te geven inclusief het op hoger niveau brengen van de (beleids)participatie.
- Doel 2: Het vereenvoudigen van regelgeving en procedures en verbeteren van de dienstverlening.
- Doel 3: Dat iedereen een gelijke positie, informatievoorziening en toegang heeft bij ontwikkelingen van de fysieke omgeving.
- Doel 4: Het op maat inrichten van het nieuwe instrumentarium, zodat we de vraagstukken in Gorinchem op een integrale wijze faciliteren, zowel ruimtelijk als maatschappelijk.

Leeswijzer | Opzet van het plan

Dit plan is een herziening van het eerder in 2020 vastgestelde 'Programma- en Actieplan Invoering Omgevingswet 2020-2029'. Delen daarvan staan nog overeind en delen zijn met voortschrijdend inzicht en onder invloed van beslissingen op landelijk niveau aangepast. Het heeft als hoofddoel ervoor te zorgen dat de Omgevingswet en de gemeentelijke ambities, in een gezamenlijk leerproces van Raad, College en ambtelijke organisatie, op basis van wettelijke eisen wordt geïmplementeerd. Het is dus vooral een actieplan en geeft geen volledige uitleg en informatie over de wet zelf (zie daarvoor o.a. aandeslagmetdeomgevingswet.nl). We hebben in het plan onderscheid gemaakt tussen de ontwikkeling van nieuwe (kern)instrumenten en wat het vraagt aan verandering in de manier van (samen)werken. Tevens zijn de meerjarige actieplanning (inclusief afgeronde acties en aanpassingen aan planning), de programmaorganisatie en de benodigde financiën voor 2022-2023 in beeld gebracht.

2 NIEUWE (KERN)INSTRUMENTEN

Met het inwerking treden van de wet is een nieuw stelsel van juridisch planologische kerninstrumenten van kracht. De volgende vier nieuwe instrumenten worden in onderlinge samenhang en als communicerende vaten (zoals bedoeld door de wetgever) ontwikkeld:

- Omgevingsvisie
- Omgevingsprogramma
- Omgevingsplan
- Omgevingsvergunning

Naast deze juridisch planologische kerninstrumenten komt er bij in werking treden van de wet een nieuw digitaal stelsel Omgevingswet(DSO) met 1 centraal loket. Wij zijn hierop aangesloten en gebruiken de resterende tijd om te oefenen met de werking ervan. Het motto bij alle benodigde acties, behorend bij de ontwikkeling van de nieuwe (kern)instrumenten, is: *“ruimte voor ontwikkeling, zorg voor kwaliteit”*

Omgevingsvisie

Een omgevingsvisie conform alle eisen van de wet is verplicht per 31-12-2024. Vanwege de urgentie om een aantal stedelijke ontwikkelingen (zoals opgenomen in onder andere de Woon- en Transformatievisie, de Mobiliteitsvisie, de RES, het kaderdocument Arkelsedijk, et cetera) zorgvuldig op elkaar af te stemmen en een vigerende structuurvisie (2015) die hiervoor te weinig kader biedt, zal op korte termijn een 1^e versie van de Omgevingsvisie aan de raad voorgelegd worden. Vaststelling daarvan vindt plaats in 2022. Het legt een gezamenlijke ruimtelijke koers vast, die leidend is bij de aanstaande ontwikkelingen en de invulling van het juridisch-planologische instrumentarium dat de Omgevingswet biedt. Voor het proces en de inhoudelijke kaders is een startnotitie vastgesteld. De eerste jaren na vaststelling van deze Omgevingsvisie 1.0 benutten we als organisatie om de visie te verfijnen. Leerervaringen uit het eigen proces en ervaringen elders in Nederland nemen we daarin mee. De Omgevingsvisie 1.0 die we in 2022 vaststellen voldoet mogelijk nog niet aan alle vereisten vanuit de wet en zal dan ook om die reden aangevuld moeten worden. Vóór 2025 is de Omgevingsvisie 1.0 herzien, zodat we op tijd een versie 2.0 hebben, die voldoet aan de verplichte eisen en vooral zo goed mogelijk functioneert binnen de organisatie.

Omgevingsprogramma

De Omgevingswet spreekt naast de omgevingsvisie ook over het Omgevingsprogramma. Het begrip ‘programma’ kan spraakverwarring oproepen. Daarom is het belangrijk te weten wat de basiselementen van het instrument zijn. Het programma in de Omgevingswet is een flexibel instrument dat de gemeente kan toepassen om de ambities en opgaven die zijn opgenomen in de Omgevingsvisie nader uit te werken in beleid voor de ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming of het behoud van de fysieke leefomgeving. Een programma biedt dus meer ruimte om de effecten van beleid inzichtelijk te maken en om bij te sturen.

We doen eerst een ambtelijk onderzoek naar het kerninstrument Omgevingsprogramma en hoe dit zich verhoudt tot onze huidige manier van werken. We zullen de raad in 2022 informeren over uitgangspunten en aanpak voor omgevingsprogramma’s onder de Omgevingswet. Tegelijkertijd werken we, in een praktijkproef, voor de Vleugels van de stad een eerste Omgevingsprogramma uit.

Daarna vindt in de komende jaren verdere invulling van de programma's plaats in samenhang met het opstellen van de Omgevingsvisie 2.0.

Omgevingsplan

Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet beschikt de gemeente van rechtswege over een tijdelijk Omgevingsplan bestaande uit alle huidige bestemmingsplannen, beheersverordeningen en de zogenaamde bruidsschat. De gemeente krijgt tot 2030 de tijd het tijdelijk Omgevingsplan om te bouwen tot één grondgebied dekkend Omgevingsplan, dat volledig aan de eisen van de Omgevingswet voldoet. Dit ombouwen vraagt om een strategie, vaststellen van ambities en inzet voor de komende jaren. Als eerste zijn de huidige regels t.a.v. de fysieke leefomgeving samengebundeld in een nieuwe Verordening Fysieke Leefomgeving en worden de huidige verordeningen daarop aangepast. Vanwege de urgentie van een aantal stedelijke ontwikkelingen zijn we eind 2020 gestart met een eerste praktijkproef; de Praktijkproef transformatie Arkelsedijk. Deze is eind 2021 aangevuld met de Praktijkproef voor een bestaande wijk: Stalkaarsen. Deze praktijkproeven helpen om inzicht te krijgen in de inhoud en omvang van de bijbehorende werkzaamheden en helpen bij de oplevering van een gemeentelijk handboek voor het omgevingsplan. Regels rondom de fysieke leefomgeving worden omgezet naar toepasbare regels en opgenomen in het Omgevingsplan. Dat vindt gedurende 2022 plaats. In 2022 wordt een plan van aanpak voorgelegd dat beschrijft hoe alle regels en gebieden op 1 januari 2030 zijn opgenomen in een grondgebied dekkend Omgevingsplan.

Omgevingsvergunning (nieuwe stijl)

Vanaf 1-7-2022 moet de gemeente klaar zijn om een Omgevingsvergunning af te geven die voldoet aan de eisen van de Omgevingswet. De hoofdregel is dat de reguliere procedure van toepassing is. Dit betekent dat deze vergunning in principe binnen 8 weken afgegeven moet worden, waarbij de vergunningsaanvraag meer integraal beoordeeld wordt. Onder de huidige wetgeving wordt de vergunning automatisch verleend als de beslistermijn voorbij is. Onder de Omgevingswet geldt dit niet meer. Over de samenwerking binnen dit proces zijn met diverse ketenpartners (het Waterschap Rivierenland, Provincie Zuid Holland, de GGD en opdrachtnemers zoals de Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid) afspraken gemaakt en er wordt gezamenlijk geoefend om processen optimaal op elkaar aan te laten sluiten.

Digitaal stelsel Omgevingswet (DSO)

Voor de (gemeentelijke) aansluiting op het planologische deel van het DSO is een plan van aanpak opgesteld en vervolgens een inkoop- en invoeringstraject gestart. Recentelijk is de aankoop van alle lokale componenten voltooid. We zorgen er zo voor dat de gemeente bij inwerkingtreding van de Wet is aangesloten is op het landelijke DSO en er tijd is om daaraan voorafgaand te oefenen. We werken dan met één omgevingsloket dat bij inwerkingtreding van de wet de bestaande toepassingen zoals Omgevingsloket online (OLO), Activiteitenbesluit Internet Module (AIM) en ruimtelijkeplannen.nl vervangt. De eerste fase omvat in ieder geval het wettelijke minimum voor de uitvoering van de Omgevingswet, zoals Omgevingsplan en het kunnen ontvangen en behandelen van aanvragen. Daarnaast zal het systeem ook zorgdragen voor de publicaties. Daarna wordt het digitale stelsel door het Rijk in fases verder uitgebreid met als voorlopige einddatum 2024. Tussen nu en 2024 wordt door de bestuurlijke partners IPO, VNG, UvW en Rijk besloten hoe het DSO gefaseerd wordt doorontwikkeld en hoe realisatie kan plaatsvinden. Het streefbeeld staat dus nog niet vast. In

samenwerking met de omgevingsdienst, de provincie en het waterschap voeren we hiermee een forse digitaliseringsslag op het gebied van 'standaarden', digitaal zaakgericht werken en gegevensuitwisseling door.

We gebruiken de tijd voorafgaand aan inwerkingtreding van de Wet om te oefenen met deze nieuwe software en de koppeling aan onze lokale werkprocessen.

3 ANDERS (SAMEN)WERKEN

Met het in werking treden van de wet is een andere manier van werken van toepassing: samenhangend, als één overheid, zorgend voor ketensamenwerking, in samenspraak met de samenleving. We gaan op volgende vier gebieden nieuw of aangepast beleid ontwikkelen en invoeren:

- Communicatie- en participatie;
- Mandaten, in het bijzonder regeling t.a.v. van bevoegdheden Raad/College;
- Ketensamenwerking: arrangementen uitvoeringsdiensten;
- Dienstverlening: bedrijfsprocessen (ambtelijke organisatie).

Als ondersteuning voor deze veranderopgave wordt een leer- en trainingsomgeving ingericht. Deze sluit aan op de acties die lopen op het gebied van de organisatieontwikkeling. Het motto bij alle benodigde acties, behorend bij de ontwikkeling van het anders werken, is: *"initiatiefnemer centraal"*.

Communicatie en participatie

Onderzocht wordt wat nodig is om te voldoen aan de eisen die de Omgevingswet stelt aan participatie. We toetsen daarbij aan wat in de Memorie van Toelichting op de Omgevingswet is opgenomen (afspraken, rolverdeling en toezicht op kwaliteit participatie). Conform de doelstellingen van de Omgevingswet is nieuw gemeentelijk communicatie- en participatiebeleid vastgesteld en wordt er gezorgd voor invoering en borging van die gewijzigde werkwijze in de organisatie. Daarnaast worden alle gemeentelijke communicatiemiddelen in relatie tot de omgevingswet voor 1-10-2022 aangepast op nieuwe content met juiste terminologie en *tone of voice*. Het uitgangspunt is daarbij dat de informatie voor iedereen toegankelijk is (gelijke informatie).

Mandaten

Er is een analyse gemaakt van de veranderingen van de bevoegdheden van raad en college ten opzichte van elkaar met de komst van de Omgevingswet. In combinatie met de veel kortere (acht weken) procedure om vergunningen te verlenen, is het huidige besluitvormingsproces en de daarbij behorende bevoegdheden en rolneming tegen het licht gehouden. Er wordt daarbij ook naar het adviesrecht, de participatieverplichting bij buitenplanse afwijkingen en meer praktische aspecten gekeken: hoe is agendering georganiseerd, welke termijnen gelden voor besluitvorming, hoe wordt hierover gecommuniceerd, op welke manier zijn inwoners hierbij betrokken en hoe kunnen ze hun mening kenbaar maken? Na afstemming met de raad wordt, indien nodig, de regeling Mandaten aangepast.

Ketensamenwerking

Om een initiatief kwalitatief goed en snel te kunnen beoordelen, wordt er gewerkt aan een zorgvuldig en "lean" proces dat werkt, binnen de gemeentelijke organisatie en in verbinding staat met de ketenpartners, zoals de Omgevingsdienst. Er wordt een werkwijze ontwikkeld en afspraken gemaakt over hoe om te gaan met het vooroverleg, omgevingstafel en omgevingscoach. Samen met de Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid en de overige betrokken partijen maken we concrete afspraken op welke wijze we genoemde veranderingen als gevolg van de Omgevingswet in de huidige praktijk van vergunningverlening, toezicht en handhaving per 2022 doorvoeren.

Dienstverlening

In nieuwe (interne) richtlijnen worden de belangrijkste werkprocessen zoals vergunningverlening, toezicht en handhaving, opstellen en wijzigen omgevingsplan, opstellen en wijzigen omgevingsvisie, vastgelegd. Landelijk is er een uitgebreid onderzoek gedaan naar een bij de Omgevingswet passend dienstverleningsconcept. Onderzocht zijn wie de initiatiefnemers en belanghebbenden zijn (persona's) en wat hun de drijfveren, belangen, routines en wensen zijn gedurende het dienstverleningsproces (klantreis). Deze uitkomsten vormen voor ons de basis voor het ontwikkelen van de nieuwe dienstverlening onder de Omgevingswet. Het dienstverleningsconcept Omgevingswet bestaat uit vier serviceformules die wij zelf passend inzetten bij de diverse klantvragen en klanttypen. Een serviceformule beschrijft op inzichtelijke manier hoe de dienstverlening eruit komt te zien en wat de klant ervaart. De serviceformules geven houvast en ook versnelling bij de veranderopgave. Voor de invoeringen van deze veranderopgave wordt gedurende 2022 in samenhang met de Leer- en trainingsomgeving en met de nieuwe gemeentelijke Visie op Dienstverlening, een plan van aanpak opgesteld en uitgevoerd.

Leer- en trainingsomgeving

Met de Omgevingswet gaat er veel veranderen in wetgeving en de manier van werken. Voor het opdoen van kennis over de Omgevingswet worden cursussen en workshops georganiseerd. De Gorinchem Academie voorziet voor een groot deel in de generieke behoeften. Met hulp van externe trainers worden nog opleidingen op maat verzorgd, die rekening houden met de lokale context, werkprocessen en nieuwe software. Voor de nieuwe manier van werken en de cultuurverandering die de Omgevingswet van ons vraagt, doen we in praktijk ervaring op en vervolgens wordt dit evalueren en communiceren. De leer- en trainingsomgeving bestaat uit een aantal onderdelen en sluit aan bij het interne organisatieontwikkelproject "Medewerker nieuwe stijl".

Kennis Omgevingswet

In de eerste drie kwartalen van 2022 beschikt iedere collega binnen de gemeente over de basiskennis van de Omgevingswet. Hiervoor wordt een opleidingstraject in gang gezet, dat deels valt binnen het aanbod van de Gorinchem Academie. De basis is het uitgangspunt. Daarnaast krijgen diverse teams een verdiepingsslag specifiek gericht op hun werk, waarvoor externe en op maat gemaakt kennis wordt ingeroepen. In samenwerking met ketenpartners in de regio worden verdiepende kennissessies en simulaties uitgevoerd, om zo elkaars processen aan te laten sluiten en te optimaliseren.

Ervaring opdoen in de praktijk (experimenten en praktijkproeven)

We doen ervaring en kennis op bij de uitwerking van de diverse kerninstrumenten. We leren door deze niet alleen inhoudelijk te evalueren, maar ook op samenwerking en werkwijze. De nieuwe werkprocessen worden ook met behulp van een spelomgeving geoefend, waarmee toekomstige situaties gesimuleerd worden.

Frequente communicatie over leerervaringen via Blik

De leerervaringen uit praktijkproeven en bijeenkomsten worden richting invoering en erna vastgelegd via blogs en nieuwsberichten. Op deze manier krijgen we een steeds scherper beeld welke aanpassingen de Omgevingswet vraagt van ons op het gebied van cultuur, gedrag en competenties.

4 ACTIES EN PLANNING

De invoering van de Omgevingswet is een meerjarig proces. Vanuit de wetgever zijn er drie harde deadlines voor de gemeente gesteld:

- 1-10-2022 of 1-1-2023: Inwerkingtreding Omgevingswet en Omgevingsloket,
- 31-12-2024: Verplichting een vastgestelde Omgevingsvisie te hebben,
- 31-12-2029: Verplichting één Omgevingsplan voor het gehele gemeentelijke grondgebied te hebben.

De acties die nodig zijn om te voldoen aan deze deadlines hebben we onderverdeeld in drie pakketten:

- Pakket 21:
 - a. minimale verplichte acties Omgevingswet (voor 1 oktober 2022 of 1 januari 2023);
 - b. niet wettelijk verplicht, maar wel vanuit bedrijfsmatig oogpunt noodzakelijk en wel geadviseerd in het kader van betere dienstverlening en klantgerichte bedrijfsvoering (1 oktober 2022 of 1 januari 2023);
- Pakket Vernieuwend werken (2020-2029).
- Pakket Omgevingswetproof (voor 2030).

Omdat het over een langjarig lopend traject gaat zijn de acties opgenomen die op korte en middellange termijn te voorzien zijn en die al deels afgerond zijn. Over twee jaar vindt wederom herziening/aanvulling van dit plan plaats. Bij elke actie is aangegeven wat de rol van de Raad hierbij is (I=informierend, B=Besluitvormend). Wanneer een actie in de tabel is afgerond dan is de achtergrond grijs gemaakt.

Voor de uitwerking van de kerninstrumenten gaan we uit van een standaardproces, waarbij we starten met een Startnotitie (procesbeschrijving en afstemming ambities/kaders), indien noodzakelijk een eerste inhoudelijke Verkenning en vervolgens een Ontwerp en Definitief besluit.

Pakket 21a: minimale verplichte acties Omgevingswet (voor 1-10-2022 of 1-1-2023, afhankelijk van besluit ministerie en Kamers)

De VNG heeft een overzicht minimale acties Omgevingswet opgesteld. Dit overzicht biedt een handreiking om tijdig voorbereid te zijn op de OW. De onderwerpen zijn geheel in lijn met de acties in onderstaand overzicht. Daarnaast willen we dat het huidige niveau van dienstverlening gehandhaafd blijft.

Nr.	Onderdeel	Actie	Raad	Oorspronkelijke Planning	Afronding actie
1	Omgevingsvergunning	Indieningsvereisten	I	Q3 2020	Q2 2022
2		Vergunning verlening aangepast WKB	I	Q3 2020	Q2 2022
3		Toezicht en Handhaving bouwactiviteiten aangepast aan WKB	I	Q3 2020	Q2 2022

Programma- en actieplan Invoering Omgevingswet 2022-2029

Versie: Concept

B&W februari 2022

4	Digitaal Stelsel Omgevingswet	Plan van Aanpak	I	Q2 2020	Q4 2020
5		Aanbesteding en realisatie aansluiting DSO	I	Q4 2020	Q1 2022
6	Communicatie en participatie	Alle communicatie uitingen aanpassen	I	Q4 2020	Q2 2022
7	Dienstverlening	Interne richtlijn werkprocessen OW opstellen en invoeren	I	Q4 2020	Q2 2022
8	Leer- en trainingsomgeving	Opleidingsplan	I	Q2 2020	Q1 2022
9		Uitvoeren opleidingsplan		Voor Q4 2020	Q2 2022
10		Voorkeursrecht en onteigenen: procedures en regels kunnen toepassen	I	Q4 2020	Q2 2022

Pakket 21b: Niet verplicht, wel geadviseerd in het kader van dienstverlening en bedrijfsvoering (voor 1-10-2022 of 1-1-2023, afhankelijk van besluit ministerie en Kamers)

Om minimaal het huidige dienstverleningsniveau te kunnen handhaven zijn aanvullend aan pakket 21a nog een aantal acties noodzakelijk.

Nr.	Onderdeel	Actie	Raad	Oorspronkelijke Planning	Afronding actie
1	Omgevingsplan (tijdelijk, van rechtswege)	Opschonen planvoorraad/digitaliseren	I	Q3 2020	Q2 2022
2		Kennis nemen inhoud bruidsschat	I	Q3 2020	Q4 2021
3		Toepasbare regels uitwerken	I	Q3 2020	Q2 2022
4	Verordening Fysieke Leefomgeving	Startnotitie	B	Q2 2020	Q4 2020
5		Ontwerp VFL	B	Q3 2020	Q2 2021
6		Definitief VFL	B	Q4 2020	Q4 2021
7	Overige gemeentelijk verordeningen	Opnieuw vaststellen verordeningen waar deels regels uit fysieke leefomgeving uit zijn.	B	Q4 2020	Q3 2021
8		o.a. Legesverordening aanpassen	B	Q4 2020	Q2 2022
9		o.a. opstellen verordening nadeelcompensatie	B	Q4 2020	Q2 2022
10	Communicatie- en participatie	Communicatie- en participatiebeleid opstellen en vaststellen	B	Q4 2020	Q4 2021
11	Mandaten	Regeling herijken + vaststellen	B	Q4 2020	Q2 2022
12	Ketensamenwerking	Afspraken uitvoeringsdiensten aanpassen	I	Q4 2020	Q2 2022
13		Afspraken maken met provincie gedecentraliseerde bodemtaken	I	Q4 2020	Q2 2022
14	Leer- en trainingsomgeving	Grondbeleid: kunnen toepassen regels en procedures	I	Q4 2020	Q2 2022
15		Kunnen werken met tijdelijk omgevingsplan	I	Q4 2020	Q2 2022

Werkprincipes “Pakket 21” :

- Strakke planning, fasering en organisatie;
- Gebruik van “best practices” en landelijke instructies;
- Resultaatgericht;
- Zo veel mogelijk beleidsneutraal.

Pakket “Vernieuwend werken” (2020 – 2029)

De invoering van de wet loopt door tot 1 januari 2030. Via het pakket “Vernieuwend werken” gaan we stap voor stap het stelsel op maat maken voor Gorinchem. Dit geldt voor elk afzonderlijk instrument (o.a. omgevingsvisie, programma, omgevingsplan). Het geldt ook voor de wijze waarop we de instrumenten iteratief op elkaar gaan aansluiten tot een samenhangend geheel.

Nr.	Onderdeel	Actie	Raad	Oorspronkelijke Planning	Afronding actie
1	Omgevingsvisie 1.0	Startnotitie	B	Q2 2020	Q1 2021
2		Verkenning	B	Q3 2020	Q3 2021
3		Ontwerp	B	Q1 2021	Q2 2022
4		Definitief	B	Q3 2021	Q3 2022
5	Omgevingsprogramma	Onderzoek naar inhoud	B	Q3 2020	Q2 2022
6		Praktijkproef Vleugels van de stad	I	Q3 2021	Q3 2022
7	Omgevingsplan Praktijkproef Vleugels van de stad	Startnotitie (+Inhoud en vorm plan)	B	Q2 2020	Q4 2020
8		Verkenning	B	Q4 2020	Q2 2021
9		Ontwerp	B	Q2 2021	Q2 2022
10		Definitief	B	Q4 2021	Q3 2022
11	Omgevingsplan, overige delen	Plan van aanpak opstellen	B	Q4 2021	Q3 2022
13		Ontwerp en definitief	B	2022-2029	2030
14	Leer- en trainingsomgeving	Omgevingstafels Omgevingsvisie	I	Q3 2020	Q1 2022
15		Praktijkproef Omgevingsplan Vleugels	I	Q4 2020	Q2 2022
16		Spelomgeving werkprocessen inrichten	I	Q4 2020	Q2 2022

Werkprincipes pakket “Vernieuwend werken”:

- Inspireer met best practices en landelijke richtlijnen;
- Maak gebruik van de mogelijkheden van het nieuwe instrumentarium;
- Organiseer – en vernieuw - de samenwerking met partners en participatie met de inwoners;
- Innoveer, exposeer, debatteer en leer.

Pakket Omgevingswetproof (voor 2030)

In dit laatste pakket voeren we de acties uit die nodig zijn om uiterlijk 2030 volledig te werken volgens de Omgevingswet.

Nr.	Onderdeel	Actie	Raad	Oorspronkelijke Planning	Herziene planning
1	Omgevingsvisie 2.0	Startnotitie	B	Q4 2022	Q4 2023
2		Verkenning	B	Q1 2023	Q1 2024
3		Ontwerp	B	Q2 2023	Q3 2024
4		Definitief	B	Q4 2023	Q4 2024
5	DSO	Plan van aanpak fase 2	I	Q2 2022	Q3 2022
6		Uitvoeren fase 2 DSO	I	Q4 2024	Q4 2024

5 PROGRAMMAORGANISATIE

Als koepel over verschillende acties is de programmaorganisatie verantwoordelijk voor communicatie, strategie, overzicht en de samenhang tussen de diverse werkzaamheden. Zij stuurt erop dat er in Gorinchem stap voor stap wordt toegewerkt naar een samenhangend stelsel voor de fysieke leefomgeving inclusief bijbehorende manier van werken.

De programmaorganisatie zorgt voor de condities om vernieuwend werken mogelijk te maken en de condities om met elkaar (raad, college, organisatie en stad) te leren. Hiervoor organiseert zij bijeenkomsten, kennisdeling, studiedagen en kruisbestuivingen tussen praktijkproeven. Deze bijeenkomsten zijn gericht op onder andere de volgende vraagstukken:

- de balans tussen beschermen en ontwikkelen;
- het samenspel (waaronder participatie) tussen bestuur, organisatie, initiatiefnemer en samenleving;
- ketensamenwerking zowel intern als extern (o.a. OZHZ, GGD, Veiligheidsregio, waterschap, provincie);
- de vereenvoudiging en versnelling van procedures (o.a. voor initiatieven, klachten en meldingen);
- de mogelijkheden voor maatwerk en de samenhang tussen de instrumenten.

Als bepaalde acties zijn afgerond dan worden deze overgedragen aan de staande organisatie. Dat is deels al gebeurd en zal in de periode tot en na 1 juli 2022 nog vaker plaatsvinden.

Taken en verantwoordelijkheden

Gemeenteraad

Voor de raad is dit Programma- en Actieplan het kader en de werkwijze om de Omgevingswet stap voor stap in te voeren. Elke twee jaar stelt de raad een herziening van dit plan op zodat nieuwe acties een plaats krijgen. Jaarlijks worden de Gorinchemse ervaringen met de invoering van de Omgevingswet intern gemonitord (Wat hebben we gedaan? Wat zijn de resultaten? Wat hebben we geleerd?).

Desgewenst kan de raad initiatief nemen om voor het programma een delegatie uit haar midden te benoemen, die meer intensief bij het programma betrokken is. Doelen voor deze delegatie zijn onder andere een betere procesgang en grotere diepgang bij bespreking en besluitvorming van programmaonderwerpen bij de raad evenals verrijking van de inhoudelijke scope van het programma met interesses vanuit de raad.

Bestuurlijk opdrachtgever

Het College is bestuurlijk opdrachtgever voor de invoering van de Omgevingswet. Ieder kwartaal wordt het College via een uitgebreide memo geïnformeerd over de voortgang en resultaten van de activiteiten uit het programmaplan. Voor de verschillende deelproducten (zoals de Omgevingsvisie, Omgevingsplan, Verordening Fysieke Leefomgeving etc.) zijn de betreffende portefeuillehouders verantwoordelijk.

Ambtelijk opdrachtgever

De opgavemanager Stedelijke Ontwikkeling is ambtelijk opdrachtgever voor de uitvoering van het programma- en actieplan. Het MT is verantwoordelijk voor de in te zetten capaciteit en middelen voor de uitvoering van het programmaplan. Ten minste ieder half jaar wordt het MT geïnformeerd over de voortgang.

Opdrachtnemer

Opdrachtnemer is het kernteam Invoering Omgevingswet. Gewerkt wordt met een breed kernteam, omdat de invoering van de Omgevingswet betrekking heeft op een groot deel van de organisatie. Het kernteam bestaat uit medewerkers op het gebied van:

- Ruimtelijke Ordening;
- Vergunningverlening;
- Juridische zaken;
- Toezicht en Handhaving;
- Communicatie;
- Dienstverlening;
- Informatievoorziening;
- Projectleiders (deel) producten (Omgevingsvisie, omgevingsplan etc.).

Ook Personeel & Organisatie is vertegenwoordigd in het kernteam, omdat de invoering van de Omgevingswet ook veranderingen in de organisatie vraagt.

Het kernteam wordt aangestuurd door de projectleider Invoering Omgevingswet. De projectleider is verantwoordelijk voor de coördinatie en uitvoering van de acties, aanspreekpunt op het gebied van de Omgevingswet en levert een bijdrage aan de uitvoering van het programma- en actieplan.

Het kernteam is verantwoordelijk voor het initiëren en uitvoeren van acties en vervult een ambassadeursfunctie. Deze ambassadeursfunctie bestaat uit het intern delen van kennis over de voortgang van de invoeringen ontwikkelingen op het gebied van de Omgevingswet.

Werkgroepen voor deelproducten

Voor verschillende deelproducten (zoals de Omgevingsvisie, Omgevingsplan, etc.) zijn afzonderlijke werkgroepen aan de slag, met inhoudelijk betrokken medewerkers, die waar nodig aangevuld zijn met externe expertise.

Externe ondersteuning

Voor uitvoering van het Programma- en actieplan wordt onder andere samengewerkt met de volgende externe bureaus:

- BVR en Procap voor Omgevingsvisie en programma's;
- SAB en Hekkelman advocaten voor Omgevingsplan;
- Senze voor diverse verordeningen en het opleidingstraject;
- Procap en SAB voor projectmanagement.
- Bureau Buhrs voor communicatie.

Samenwerking

Zuid-Holland-Zuid (Omgevingsdienst/Veiligheidsregio/VNG/GGD/VR ZHZ)

Op dit schaalniveau wordt bestuurlijk en ambtelijk afgestemd en samengewerkt. Hiervoor fungeren een stuurgroep en een ambtelijke projectgroep als gremia waarin tussen gemeenten en verbonden partijen kennis wordt gedeeld en mogelijkheden tot samenwerking worden benut. De provincie Zuid-Holland is hierbij aangehaakt en beschouwt het overleg als goede ingang naar de sub regio's en gemeenten om informatie uit te wisselen en afspraken te maken over de Omgevingswet. Ook de VNG is, met betrokkenheid van de Regionale Implementatiecoach Omgevingswet, actief aangehaakt. De samenwerking heeft geleid tot een gedeeltelijke beleidsharmonisering, het maken van concrete uitvoeringsafspraken, simulatiesessies en het onderling uitwisselen van ervaringen gedurende het invoeringsproces. Met omliggende gemeenten wordt aanvullende afstemming en samenwerking gezocht.

Provincie Zuid Holland

Door het opstellen van een Omgevingsverordening die de gemeenten bindt, is de provincie een belangrijke partner. Wij willen met de provincie afspraken maken over de wijze waarop zij aan de realisatie van de strategische agenda van Gorinchem en de regio kan bijdragen in het licht van de Omgevingswet c.q. de provinciale Omgevingsverordening.

Waterschap Rivierenland

Met het waterschap zijn in de aanvangsfase de eerste contacten gelegd. In eerste instantie zal dit op Zuid-Holland-Zuid-niveau worden geïnitieerd, waarbij we net als bij de provincie ook met het Waterschap de samenwerking zoeken. Uiteraard betrekken we het waterschap in de processen rond de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.

Sturing

Sturing op tijd: we gaan minimaal voldoen aan de wettelijke gestelde termijnen van de wet. Dit zijn:

- tot 1 oktober 2022 of 1 januari 2023: startdatum wet (o.a. verplichtingen t.a.v. omgevingsvergunningen, gedigitaliseerde bestemmingsplannen).
- tot 2025: tussentijds ijkpunt invoering wet (o.a. verplichting voor Omgevingsvisie, die Omgevingswetproof is).
- tot 2030: afronding invoering (o.a. verplichtingen voor Omgevingsplan, die Omgevingswetproof is).

De raad en het college kunnen, bijvoorbeeld op basis van de voortschrijdende inzichten uit de praktijkproeven, besluiten om een hoger implementatietempo na te streven.

Sturing op middelen: naast de inzet van capaciteit uit de organisatie, zijn additionele middelen nodig voor de uitvoering van het programma. De omvorming van het huidig stelsel naar een nieuw stelsel (met bijbehorende werkwijzen en werkprocessen) vergde en vergt tijd, ruimte, ontwikkel- en leerfaciliteiten voor raad, college en organisatie. Hiernaast zijn er ook middelen nodig voor het opzetten van en oefenen met het Digitaal Stelsel Omgevingswet. De balans aanbrengen tussen inzet financiële middelen en omvang programma vindt plaats in de begrotingscyclus (o.a. perspectievennota).

Sturing op risico's: in onderstaande alinea zijn de belangrijkste risico's (in willekeurige volgorde) op dit moment opgenomen. Jaarlijks actualiseert het programma de risicoanalyse en de bijbehorende managementmaatregelen.

Risico a) Onbekendheid over praktische invulling en kwaliteitsniveau landelijk Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

Maatregel: *continu volgen Haagse ontwikkelingen met betrekking tot DSO. De lokale aansluitingen zijn ingebed en daar wordt mee geoefend, ter voorbereiding op inwerkingtreding. Bij landelijke ontwikkelingen, wordt hierop lokaal geacteerd, zodat de aansluiting zo soepel mogelijke verloopt en we als organisatie de tijd gebruiken om ons optimaal voor te bereiden.*

Risico b) De invoering van de Omgevingswet is meer dan een juridische technische exercitie. Het vraagt een nieuwe houding en ander gedrag van de overheid ten opzichte van het huidige stelsel. Dit geldt zowel voor het bestuur als de organisatie. Deze verandering kost tijd, energie, kwaliteit en investering. Zonder dit is het risico dat de invoering niet verder komt dan resultaten die worden gezien als nieuwe wijn in oude zakken. De mogelijkheden van de wet worden dan suboptimaal benut.

Maatregel: *voldoende tijd en middelen beschikbaar stellen voor "Vernieuwend werken", jaarlijks monitoren voortgang, resultaten en doelbereik, hierop organiseren van externe reflectie, inzichten bespreken met bestuur en organisatie en hiermee de aanpak aanscherpen.*

Risico c) Te weinig gebruikmaken van inzichten die door andere overheden worden ontwikkeld. Vele overheden zetten stappen voor de invoering Omgevingswet. Dit levert een scala aan bruikbare inzichten op. Risico is dat we te veel zelf willen ontwikkelen, te weinig gebruik maken van de waardevolle inzichten van derden en dat dit leidt tot onnodige kosten.

Maatregel: *het programma heeft als taak de ontwikkelingen in het land op de voet te volgen en deze – indien relevant – naar binnen te halen. Regionale samenwerking wordt actief opgezocht en werkprocessen worden met behulp van elkaars kennis en kunde verbeterd en aangepast.*

Risico d) Het tegelijkertijd uitvoeren van reguliere werkzaamheden en werkzaamheden rondom de invoering van de Omgevingswet maakt dat interne capaciteit knelt. Het is een opgave om flexibel om te gaan met uitstel van de wet en daarmee gepaard gaande wijzigingen in de planning.

Maatregel: *Er wordt zo proactief mogelijk omgegaan met wijzigingen in de planning, zodat er een balans in werkzaamheden is. Er wordt geprioriteerd in het reguliere werk, om taken rondom invoering de ruimte te geven. Als deze maatregelen niet voldoende blijken te zijn dan volgt er een separaat voorstel om hiervoor meer capaciteit vrij te maken, waarmee we zeker stellen dat alle taken afgerond zijn bij invoering van de Wet en de daaropvolgende periode van implementatie.*

Communicatie

Communicatie is meer dan informatie overdragen. Het gaat ook over betekenis geven en verbinden. De veranderopgave van de Omgevingswet vraagt om anders werken. Om echt samenwerken en om de leefwereld te verbinden met de systeemwereld. Daarom wordt dit gevat in een communicatieplan, dat intern gebruikt wordt als leidraad. Een plan dat wendbaar is en meebeweegt op de implementatie van de wet. Het opzoeken van de dialoog en het geven van informatie die voor iedereen toegankelijk is, is cruciaal. In het tweede kwartaal van 2022 zal er meer externe

communicatie op gang komen, om zo inwoners, initiatiefnemers en andere betrokken partners actief te benaderen.

In het plan zijn de strategie, de kernboodschap en de gewenste communicatiestappen in kaart gebracht. Ook wordt er ingegaan op de doelstellingen voor de verschillende partijen in de verschillende fases, kijken we naar de inzet van middelen (met kalender) en zal participatie nader worden uitgewerkt. Dit plan heeft raakvlakken met de communicatiestrategie van de HR ontwikkeling in de organisatieontwikkeling, de visie op dienstverlening en het reeds vastgestelde participatiebeleid. Er wordt uitgegaan van een aantal principes: de inwoners staat centraal, de informatie is toegankelijk voor iedereen (digivaardig, in begrijpelijke taal, juiste timing, de dialoog opzoeken en verbinden).

6 FINANCIËN

Eind april 2016 hebben Rijk, VNG, IPO en Unie van Waterschappen een 'hoofdlijnenakkoord' gesloten over de kosten die de invoering van de wet met zich meebrengt. De afspraken hebben betrekking op zowel de incidentele kosten als de structurele kosten, die de invoering van de Omgevingswet met zich meebrengen. De kernpunten van het bereikte hoofdlijnenakkoord zijn:

- Het Rijk neemt de investeringskosten voor zijn rekening voor de bouw van het digitale stelsel, het onlangs ingestelde informatiepunt en de invoeringsondersteuning.
- De gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de eigen invoeringskosten. Het gaat hier vooral om het stellen van beschikbare capaciteit en het digitaliseren van de eigen werkprocessen en bestemmingsplannen en het leggen van de koppeling met het landelijke digitale stelsel.
- Gemeenten gaan meebetalen aan de structurele uitvoeringskosten van het digitale stelsel en een centraal informatiepunt over de Omgevingswet voor overheden. De besparingen door de invoering van de Omgevingswet komen ten gunste van ieder van de betrokken partijen. Het rijk heeft in het akkoord toegezegd niet af te romen door uitnamen te doen uit het gemeentefonds.

De beschreven kernpunten gelden, ondanks aangepaste planning van invoering van de wet, nog steeds. Er wordt rondom en ná invoering van de wet op landelijk niveau geëvalueerd hoe de transitiekosten zich verhouden tot de verwachte baten. Ook in de daaropvolgende jaren wordt dit structureel geëvalueerd. De daaruit volgende informatie over de structurele effecten, gekoppeld aan de lokale situatie, wordt met de raad gedeeld.

Kosten programma- en actieplan invoering Omgevingswet: 2022 & 2023

Met het verschuiven van de datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet is ook van een aantal onderdelen binnen het programma de planning noodzakelijkerwijs verschoven of opgerekt. Dit heeft geresulteerd in een geactualiseerde begroting voor 2022 en 2023.

In de onderstaande tabel is een kostenraming gemaakt van de externe kosten (projectleiding kan ook intern verrekend worden) voor de realisatie van het Programma- en actieplan Invoering Omgevingswet in 2022 en 2023.

Begroting 2022-2023

Onderdeel	Kosten (in €)		Toelichting
	2022	2023	
Omgevingsvisie en PlanMer/OER	65.000	15.000	Omgevingseffectrapportage en vaststelling, met aanpak van 1.0 naar 2.0 en inbedding organisatie
Omgevingsprogramma's	15.000	30.000	Doorvertaling vanuit omgevingsvisie via beleidscyclus
Omgevingsplan/programma "Vleugels van de Stad"	30.000		Uitwerking eerste omgevingsprogramma's en omgevingsplannen, deels gekoppeld aan oplevering handboek en plan van aanpak omgevingsplan 2022-2029 <i>*De totale projectkosten bedragen 180.000, waarvan 150.000 via provinciale subsidies gedekt wordt.</i>
Omgevingsplan	50.000	50.000	Toewerken naar handboek voor de organisatie en implementatie van nieuw instrumentarium
Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)	50.000		Implementatie nieuwe software ter overdracht aan staande organisatie
Regeling mandaten college/raad	15.000		Breed traject rondom rolverdeling met hulp van externe expertise, gekoppeld aan implementatie omgevingsplan
Legesverordening	15.000		Inwinnen aanvullende expertise, opstellen verordening ter vaststelling en inbedding in proces
Verordening nadeelcompensatie	5.000		Inwinnen aanvullende expertise, opstellen verordening ter vaststelling en inbedding in proces
Toepasbare regels	15.000		Begeleiding bij omzetten van verordeningen naar toepasbare regels in werkproces
Opleiding	15.000	15.000	Trainingen op maat, op basis van werken met nieuw instrumentarium
Communicatie	35.000	15.000	Aanpassingen uitingen communicatie en koppeling aan werkprocessen
Projectleiding	60.000	25.000	
Totaal	370.000	150.000	
Dekking uit bestemming 2021*	135.000		
Benodigd totaal	235.000	150.000	
Leges	150.000	150.000	
Begrotingssaldo	85.000		

* Uit het budget dat beschikbaar is gesteld voor 2020-2021, resteert ultimo 2021 nog € 135.000. Bij de jaarrekening zal hiervoor een voorstel tot resultaatbestemming worden voorgelegd.

Voor een deel kunnen de resterende kosten, conform eerdere aankondiging in de Perspectiefnota 2022, gedekt worden door de meeropbrengsten vanuit binnenkomende leges (€ 150.000, zowel in 2022 als in 2023). De structurele effecten op de leges van de invoering van de omgevingswet zullen op zijn vroegst bij de Perspectiefnota 2023 inzichtelijk worden gemaakt.

Voor de resterende € 85.000 wordt een beroep gedaan op het begrotingssaldo 2022.

De financiële consequenties worden verwerkt in een begrotingswijziging.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Planning

<u>Planning Invoering Omgevingswet</u>		Omgevingswet inwerking				Omgevingsvisie verplicht		Omgevingswet volledig			
Programma- en Actieplan	versie	1.0		2.0		3.0		4.0		5.0	
Hoofd acties	jaar	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
PAKKET 21											
Omgevingsplan (tijdelijk deel)											
Verordening Fysieke Leefomgeving											
Omgevingsvergunning											
DSO 1.0											
Communicatie en Participatie											
Mandaten											
Ketensamenwerking											
Dienstverlening											
PAKKET VERNIEUWEND WERKEN											
Omgevingsvisie 1.0											
Omgevingsprogramma's											
Omgevingsplan (nieuw deel)											
PAKKET OMGEVINGSWET PROOF											
Omgevingsvisie 2.0											
Omgevingsprogramma's											
Omgevingsplan (dekkend voor grondgebied)											
DSO 2.0											